

Dr Mladen Jeličić
sudija prekršajnog suda u Šapcu

PISANA ODBRANA U PREKRŠAJNOM POSTUPKU*

SAŽETAK: Autor u radu analizira pisanu odbranu kao specifičan vid realizacije prava na odbranu okrivljenog u prekršajnom postupku. Nakon definisanja uslova za primenu ovog instituta, autor ukazuje na specifičnosti pisane odbrane u redovnom prekršajnom postupku i postupku po zahtevu za sudsko odlučivanje o izdatom prekršajnom nalogu. Zatim, autor razmatra sadržinu pisane odbrane i zahteve koje ona mora da ispunjava da bi se smatralo da je sastavljena uz stručnu pomoć branioca. Posebno je istaknut odnos podnesaka branioca koji se dostavljaju uz pisanu odbranu i pisane odbrane. Predmet interesovanja autora je i izjašnjenje okrivljenog o izvedenim dokazima u pisanoj formi. Pri tome, u radu su citirane brojne sudske odluke. Autor je mišljenja da je dopunski korektivni mehanizam nedostataka u pisanoj odbrani usmeno saslušanje okrivljenog, koje se pokazuje kao nužno u svim situacijama kada postoji potreba svestranog razjašnjenja prekršajne stvari. Naposljetku, sagledavajući pozitivne i negativne strane razmatranog instituta, autor zaključuje da je njegova primena u praksi opravdana, ali da od procene sudije i načina rukovođenja prekršajnim postupkom zavise mogućnost primene i procesni efekti pisane odbrane.

Ključne reči: prekršajni postupak, pravo na odbranu, pisana odbrana, branilac, izjašnjenje okrivljenog o izvedenim dokazima

* Rad je primljen 18. 9. 2019, a prihvaćen je za objavljivanje 22. 10. 2019. godine.

UVODNA RAZMATRANJA

Prekršajni postupak se, kao i krivični, zasniva na nekim rukovodnim pravilima koja određuju prirodu prekršajnog postupka i predstavljaju neku vrstu opšte pravne osnove na kojoj se izgrađuju svi instituti vezani za ovaj postupak¹. Načelom neposrednosti se izražava pravilo da organ koji vodi prekršajni postupak sve činioce i okolnosti koje su od značaja za rešavanje konkretnog slučaja po pravilu saznaje iz neposrednog kontakta sa okrivljenim i drugim učesnicima u prekršajnom postupku². Iako je usmeno izvođenje radnji u prekršajnom postupku pravilo, Zakon o prekršajima³ propisuje da okrivljeni svoju odbranu može izneti pismenim putem, dostavljanjem pisane odbrane.⁴ Na ovaj način je u prekršajni postupak uvedeno načelo pismenosti. Pisana odbrana je modalitet realizacije prava na odbranu okrivljenog. Pravo na odbranu podrazumeva da se pre donošenja odluke, okrivljenom mora dati mogućnost da se izjasni o činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist, osim u slučajevima predviđenim zakonom.⁵ Okrivljeni na dva načina može izneti svoju odbranu: prilikom usmenog saslušanja, što je u praksi najčešće i slučaj, ali i dostavljanjem pisane odbrane. U doktrini se ukazuje da ukoliko okrivljeni ne iskoristi pruženu mogućnost da iznese svoju odbranu, sam snosi posledice takvog postupanja i pristaje na donošenje odluke koja neće biti bazirana na njegovoj odbrani.⁶ Pisana odbrana je supsidijarni vid davanja odbrane u prekršajnom postupku jer sud procenjuje ispunjenost uslova za primenu ovog instituta. S tim u vezi, s obzirom da se prekršajni postupak pokreće rešenjem suda na osnovu zahteva za pokretanje prekršajnog postupka i izdatog prekršajnog naloga povodom koga je podnet zahtev za sudsko odlučivanje,⁷ navedeni modaliteti prekršajnog postupka uslovljavaju i različite uslove za primenu razmatranog instituta.

¹ Pihler, S. (2000). *Prekršajno pravo*. Novi Sad: Graphica Academica, 113.

² Dorđević, Đ. (2015). *Prekršajno pravo sa osnovama privrednoprestupnog prava*. Beograd: Kriminalističko-policijska akademija, 201.

³ Zakon o prekršajima, *Službeni glasnik RS*, br. 65/13. i 13/16. – u daljim referencama ZOP.

⁴ Odredba čl. 203. ZOP predviđa da ako sud nađe da neposredno usmeno saslušanje nije potrebno s obzirom na značaj prekršaja i podatke kojima raspolaže, može u pozivu poučiti okrivljenog da svoju odbranu da u pisanoj formi. U takvom slučaju okrivljeni može svoju odbranu dati u pisanoj formi ili se lično javiti da usmeno bude saslušan.

⁵ Čl. 93. st. 1. ZOP.

⁶ Vrhovšek, M. (2010). *Komentar Zakona o prekršajima*. Beograd: Poslovni biro, 110.

⁷ Čl. 167. ZOP. Takođe, odredba čl. 88. ZOP predviđa da se prekršajni postupak pokreće i vodi na osnovu zahteva ovlašćenog organa ili oštećenog i prekršajnog naloga, u skladu sa ovim zakonom.

PISANA ODBRANA U PREKRŠAJNOM POSTUPKU POKRENU TOM PO ZAHTEVU ZA POKRETANJE PREKRŠAJNOG POSTUPKA

U citiranoj odredbi čl. 203. ZOP navedena su dva kumulativno predviđena uslova koja pisanoj odbrani daju pravni legitimitet: procena suda da usmeno saslušanje okrivljenog nije potrebno i pouka okrivljenom u pozivu da svoju odbranu može dati u pisanoj formi. Sud vrši procenu da li je neposredno usmeno saslušanje okrivljenog potrebno uzimajući u obzir značaj prekršaja i podatke kojima raspolaže.

Zakonodavac koristi neprecizne kriterijume u zakonskom tekstu. Opravdano se može postaviti pitanje koje okolnosti determinišu značaj prekršaja, a pored toga, vrlo je teško proceniti koji su prekršaji „značajniji” od drugih i koji je kriterijum na osnovu kojeg se značaj prekršaja procenjuje. Sporno je da li težina prekršaja utiče na njegov značaj, odnosno, da li se ova dva pojma nalaze u proporcionalnom odnosu? Na jednom apstraktnom nivou, težina prekršaja bi se mogla razmatrati u odnosu na predviđene prekršajne sankcije, ali ni to ne bi mogao biti odlučujući parametar.⁸ Ukoliko je intencija zakonodavca bila da značaj prekršaja sagleda kroz njegovu težinu, onda bi mnogo bolje bilo da je umesto pojma „značaj prekršaja” korišćen pojam „težina prekršaja”.

Što se tiče podataka kojima sud raspolaže, ni za ovaj kriterijum se ne može reći da je precizan i u dovoljnoj meri određen. Sud podatke o prekršaju koji se okrivljenom stavlja na teret dobija uz zahtev za pokretanje prekršajnog postupka uz koji podnosilac zahteva prilaže dokaze.⁹ Kvalitet priloženih dokaza ne bi trebalo da utiče na procenu suda da li je u konkretnom slučaju opravdano okrivljenom dozvoliti da dostavi pisanu odbranu. Okrivljeni može osporiti dokaze koji ga terete, ali sa njima mora biti upoznat i izjasniti se o njima.

Navedene nepreciznosti nameću zaključak da je zakonodavac mnogo jednostavnije mogao predvideti da je za primenu instituta pisane odbrane u prekršajnom postupku dovoljno da sud proceni da nije potrebno usmeno saslušanje okrivljenog.

Drugi uslov za primenu instituta pisane odbrane proizilazi iz prvog. Nakon što sud zaključi da nije potrebno usmeno saslušanje okrivljenog, to mora saopštiti okrivljenom i obavestiti ga da svoju odbranu može izneti pismenim

⁸ U prekršajnom pravu postoji veliki broj različitih sankcija koje ne pogađaju osuđenog na isti način. Pojedine zaštitne mere mogu imati teže posledice po određene kategorije okrivljenih (na primer, izricanje zaštitne mere zabrane upravljanja motornim vozilom zbog učinjenog saobraćajnog prekršaja profesionalnom vozaču).

⁹ U postupku po zahtevu za sudsko odlučivanje o izdatom prekršajnom nalogu, kada sud donese rešenje o pokretanju prekršajnog postupka zatražiće od izdavaoca naloga da dostavi podatke kojima raspolaže u roku od osam dana od prijema dopisa suda. V. čl. 177. st. 2. ZOP.

putem. S tim u vezi, okrivljeni se u pozivu¹⁰ poučava o pravu na dostavljanje pisane odbrane, jer procena suda da dostavljanje pisane odbrane u konkretnom slučaju jeste ili nije svrsishodno, uzrokuje sadržinu poziva koji se okrivljenom upućuje. Sud je dužan da posebno naznači da li okrivljeni mora lično prisustvovati radi saslušanja ili može dostaviti pisanu odbranu, jer od ove pouke zavisi legitimitet pisane odbrane. U doktrini se pravilno ukazuje da okrivljeni ne može sam da odluči da odbranu dostavi u pisanoj formi iako je pozvan na usmeno saslušanje.¹¹ Takvi su i stavovi sudske prakse. U odluci drugostepenog suda je navedeno da

„iz spisa predmeta i u njima priključenim dostavnim naredbama prvostepenog suda u pogledu pozivanja na ročišta i zabeleženog na povratnicama i kover-tama poziva, kao i iz fotokopije primerka poziva dostavljenih uz žalbu, ne proizilazi tvrdnja izneta u žalbi da je prvostepeni sud pozvao okrivljenu ili branioca da se u pogledu prekršaja izjasne pisanim putem, nego da je ročišta od 28. 2. 2017. godine i 22. 5. 2017. godine zakazivao i pozive poslao radi saslušanja okrivljene. Prvostepeni sud nije našao da neposredno saslušanje okrivljene nije bilo nužno, naprotiv, prvostepeni sud je okrivljenu pozvao radi saslušanja, pa stoga proizilazi da su pisane odbrane od strane okrivljene date samoinicijativno, bez traženja suda.”¹²

PISANA ODBRANA U POSTUPKU SUDSKOG ODLUČIVANJA O IZDATOM PREKRŠAJNOM NALOGU

Odredba čl. 174. st. 1. ZOP predviđa da lice protiv koga je izdat prekršajni nalog,¹³ ukoliko ne prihvata svoju odgovornost, može nadležnom sudu u roku od osam dana od prijema prekršajnog naloga, lično ili putem pošte, da dostavi potpisan prekršajni nalog, koji pod ovim uslovima predstavlja zahtev za sudsko odlučivanje o prekršajnom nalogu. Zakonodavac je ovim odredbama uveo pravnu fikciju da jedan isti akt (izdati prekršajni nalog) može imati razli-

¹⁰ U pozivu koji sud dostavlja okrivljenom je sadržano više pouka i upozorenja. V. odredbu čl. 187. ZOP.

¹¹ Delić, N., Bajjović, V. (2018). *Praktikum za prekršajno pravo*. Beograd: Službeni glasnik, 280.

¹² Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 23804/17. od 12. 12. 2017. godine.

¹³ U cilju da se prekršajni postupak učini još efikasnijim predviđena je mogućnost da organi državne uprave i lokalne samouprave mogu donositi prekršajne naloge u slučaju kada, vršeći poslove iz svoje nadležnosti, *in flagranti*, zateknu učinioca prekršaja. Mrvić Petrović, N. (2013). Novine u Zakonu o prekršajima. *Izbor sudske prakse*, br. 11. Beograd: Glosarijum, 14.

čita procesna svojstva, a na navedeni način prekršajni nalog se „transformiše” u zahtev za sudsko odlučivanje.¹⁴

Zakonodavac je čl. 174. st. 4. ZOP propisao da ako okrivljeni sudu dostavi zahtev za sudsko odlučivanje putem pošte, uz potpisan prekršajni nalog može priložiti i svoju pisanu odbranu i dostaviti ili predložiti dokaze. Na ovaj način su praktično eliminisani uslovi koji su potrebni za primenu razmatranog instituta u redovnom prekršajnom postupku, jer je okrivljeni ovlašćen da samoinicijativno, uz potpisani prekršajni nalog koji predstavlja zahtev za sudsko odlučivanje, dostavi i pisanu odbranu, ali uz uslov da se zahtev za sudsko odlučivanje dostavi putem pošte. Nejasno je iz kog razloga osumnjičenom za izvršenje prekršaja nije dozvoljeno da pisanu odbranu dostavi i kada sudu lično podnese zahtev za sudsko odlučivanje. Možda je namera zakonodavca bila da u postupku¹⁵ koji sledi nakon što okrivljeni lično podnese zahtev za sudsko odlučivanje bude dominantno načelo usmenosti, te da se okrivljeni odmah sasluša ili da se zakaže pretres. Međutim, imajući u vidu proces rada u sudu, najčešće se dešava da se okrivljeni odmah ne saslušava već da se zakaže pretres.¹⁶ U svakom slučaju, nema razloga zbog kojeg okrivljeni ne bi mogao dostaviti pisanu odbranu i kada lično podnese zahtev za sudsko odlučivanje¹⁷. Mišljenja smo da zakonska odredba koja omogućava osumnjičenom da dostavi pisanu odbranu uz zahtev za sudsko odlučivanje koji podnosi putem pošte, treba da nađe primenu i u situaciji kada lično podnosi navedeni zahtev.

Ukoliko sud pokrene prekršajni postupak po zahtevu za sudsko odlučivanje i zakaže ročište ili pretres radi saslušanja okrivljenog, postavlja se pitanje da li okrivljeni mora lično da pristupi na zakazano ročište ili može da dostavi pisanu odbranu. Članom 175. st. 2. ZOP je propisano da će se smatrati da je okrivljeni odustao od zahteva za sudsko odlučivanje ako uredno pozvani okrivljeni ne pristupi prvom ročištu niti svoj izostanak opravda. Po stavu sudske prakse¹⁸

¹⁴ Jeličić, M. (2018a). Prekršajni nalog i problemi u praksi. *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, br. 1. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, 41.

¹⁵ Odredba čl. 174. st. 3. ZOP propisuje da ako okrivljeni sudu lično podnese zahtev za sudsko odlučivanje, sud je obavezan da odmah po prijemu zahteva zavede predmet, okrivljenom izda potvrdu o prijemu zahteva, ispita zahtev i donese rešenje o pokretanju postupka, a okrivljenog sasluša ili mu zakaže pretres. Ova zakonska odredba ima pravno-tehničkih nedostataka, jer se previđa da sud može utvrditi da izdati prekršajni nalog ima određene anomalije, zbog čega neće doneti rešenje o pokretanju prekršajnog postupka, niti će saslušavati okrivljenog ili zakazivati pretres.

¹⁶ Vukčević, B. (2014). *Komentar Zakona o prekršajima, sa sudskom praksom, podzakonskim aktima i registrom pojmova*. Beograd: Poslovni biro, 141.

¹⁷ Jeličić, M., *Op. cit.*, 45.

¹⁸ Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 13294/17. od 29. 8. 2017. godine.

„...na strani podnosioca zahteva za sudsko odlučivanje po izdatom prekršajnom nalogu, postoji obaveza odazivanja na poziv za prvo ročište u postupku pokrenutom po tom zahtevu, budući da je zapovednom odredbom čl. 175. st. 2. Zakona o prekršajima ustanovljena zakonska pretpostavka da je uredno pozvani okrivljeni, koji ne pristupi prvom ročištu niti svoj izostanak opravda, odustao od podnetog zahteva za sudsko odlučivanje. Neophodno je naglasiti da pravdanje izostanka podrazumeva isključivo predočavanje postupajućem sudiji okolnosti iz kojih proizlazi objektivna sprečenost da se na primljeni poziv odazove. Dakle, ne i raspolaganje tim pozivom prema sopstvenoj proceni celishodnosti odazivanja.”

Navedeni stav je opravdan i dostavljena pisana odbrana u ovom slučaju ne može supstituisati nedolazak okrivljenog na zakazano suđenje ili izostanak opravdanja. Samim tim, u ovakvoj situaciji sud mora konstatovati da je okrivljeni odustao od podnetog zahteva za sudsko odlučivanje.

Međutim, okrivljeni ne bi smeo da snosi posledice pogrešnih uputstava suda. Ako je okrivljeni u pozivu poučen da ne mora pristupiti na suđenje i da može dostaviti pisanu odbranu, mišljenja smo da bi dostavljena pisana odbrana morala imati karakter okolnosti iz koje proizilazi da ne postoji „prećutan” odustanak osumnjičenog od podnetog zahteva za sudsko odlučivanje o izdatom prekršajnom nalogu. I pored citirane zakonske odredbe, u ovom slučaju sud ne bi smeo da sankcioniše nedolazak okrivljenog na suđenje koji je posledica pogrešne pouke suda. Takav je i stav sudske prakse, pa je u drugostepenoj odluci¹⁹ istaknuto

„da kada je okrivljena poučena da svoju odbranu može dostaviti pisanim putem, što je i učinila, a nije na jasan način poučena o posledicama neodazivanja sudu, ovakva pouka ne daje sudu pravo da odluči kako je okrivljena odustala od zahteva za sudsko odlučivanje i utvrdi da je prekršajni nalog postao konačan i izvršan”.

Imajući u vidu moguće negativne konsekvence po okrivljenog, kao zaključak se nameće da u pozivu koji sud upućuje okrivljenom radi usmenog saslušanja, pouka o pravu na dostavljanje pisane odbrane može biti navedena jedino ukoliko je sud procenio da su ispunjeni uslovi za primenu ovog instituta.

¹⁹ Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 28714/18. od 29. 1. 2019. godine.

SADRŽINA PISANE ODBRANE

Zakonom nije propisana sadržina pisane odbrane. U praksi, sud najčešće dostavlja obrazac pisane odbrane okrivljenom. Na obrascu su navedeni podaci koje okrivljeni treba da popuni i ostavljen prostor za iznošenje odbrane i mesto za potpis, kao obavezan element pisane odbrane. Pisana odbrana mora biti lično potpisana od okrivljenog. Kada pisanu odbranu iznosi okrivljeno pravno lice, ona mora biti snabdevena pečatom pravnog lica i potpisom predstavnika. Uz pisanu odbranu mora biti priloženo ovlašćenje kojim je pravno lice odredilo predstavnika koji u ime pravnog lica daje pisanu odbranu. Manjkavost pisane odbrane se često ispoljava u odsustvu potpisa okrivljenog ili potpisivanju drugog lica umesto okrivljenog, odnosno potpisivanju neovlašćenog lica, kada je u pitanju pravno lice. Okrivljeni može dostaviti pisanu odbranu na posebnom podnesku. Nije od značaja da li je pisana odbrana sastavljena rukom ili otkucana, odnosno odštampana, ali ona mora biti potpisana od okrivljenog. Po stavovima sudske prakse

„podnesak branioca se ne može prihvatiti kao pisana odbrana okrivljenog s obzirom da pisanu odbranu okrivljenog, u ime okrivljenog ne može dati njegov branilac odnosno advokat, imajući u vidu odredbe čl. 93. st. 4. čl. 200. i čl. 203. Zakona o prekršajima, kao i činjenicu da podnesak nije potpisan od strane okrivljenog, kako bi se eventualno mogao prihvatiti kao pisana odbrana okrivljenog.”²⁰

U pisanoj odbrani okrivljeni iznosi svoju odbranu, izjašnjavajući se o zahtevu za pokretanje prekršajnog postupka. Anomalije pisane odbrane za posledicu imaju pozivanje okrivljenog sa ciljem otklanjanja nedostataka. Naime, ukoliko je pisana odbrana nečitka, nerazumljiva, nepotpuna, irelevantna (ne odnosi se na predmet postupka), nejasna, protivrečna ili ima druge nedostatke, sud će pozvati okrivljenog radi usmenog saslušanja. Na sudu je da proceni relevantnost pisane odbrane i nakon toga preduzima dalje radnje koje se odnose na rukovođenje postupkom.

Iz napred navedenog proizilazi da pisana odbrana kao vid iznošenja odbrane okrivljenog ima značaj za prekršajni postupak samo ukoliko je pravno relevantna u odnosu na konkretnu prekršajnu stvar.²¹

²⁰ Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 22443/17. od 29. 11. 2017. godine.

²¹ Prekršajna stvar je jedna konkretna sporna protivpravna životna situacija, koja je regulisana prekršajnim propisima, u kojoj je povređen ili ugrožen javni poredak ili je došlo samo do pokušaja povrede javnog poretka. Dimitrijević, P. (2001). *Prekršajno pravo opšti deo, sa sudskom praksom, obrascima za primenu i registrom pojmova*. Beograd: Službeni glasnik i Savet za državnu upravu vlade Republike Srbije, 71.

PISANA ODBRANA SASTAVLJENA UZ STRUČNU POMOĆ BRANIOCA I PODNESCI BRANIOCA DOSTAVLJENI UZ PISANU ODBRANU

Da bi se smatralo da je pisana odbrana sastavljena uz stručnu pomoć branioca, na njoj se, pored potpisa okrivljenog, mora nalaziti pečat i potpis branioca, što proizilazi iz odredbe čl. 29. st. 5. Zakona o advokaturi.²² Ova odredba predviđa da je advokat dužan da na svaku ispravu, dopis ili podnesak koji je sastavio stavi svoj potpis i pečat. Takođe, Kodeks profesionalne etike advokata²³ u odredbama 29.2.1. i 29.2.2. propisuje da je advokat dužan da na podneske, isprave i dopise koje je sastavio u advokaturi, otisne svoj pečat, čija zamena ne može biti oznaka druge vrste (vodeni žig, štampani logo, amblem, nalepnica) i da uz otisak pečata stavi svoj potpis, paraf ili faksimil, ili obezbedi da potpis ili paraf, ukoliko je opravdano odsutan, a radi se o obavezama koje ne trpe odlaganje, s njegovim odobrenjem i uz njegovo prethodno upoznavanje sa sadržajem pismena, stavi njegov pripravnik.

U vezi s navedenim, brojne su sudske odluke u kojima nije priznato pravo na troškove za sastavljanje pisane odbrane u slučajevima neispunjavanja navedenih uslova. Primera radi „kada je pisana odbrana snabdevena samo potpisom okrivljenog, proizilazi da ju je okrivljeni sačinio sam, bez stručne pomoći branioca”.²⁴ Takođe,

„činjenica da je dostavljena pisana odbrana sačinjena na braniočevom memorandumu nema značaj potvrde da je sačinjena uz njegovu stručnu pomoć, samim tim što je potpisana jedino od strane okrivljenog, pri čemu ispod teksta nije otišnut ni braniočev pečat.”²⁵

U prvostepenoj odluci,²⁶ u kojoj je sud odbio zahtev za naknadu troškova za sastavljanje pisane odbrane, navedeno je

„da se na dostavljenoj pisanoj odbrani nalazi samo pečat branioca, ali ne i njegov potpis, zbog čega se ne može smatrati da je ista sastavljena uz stručnu pomoć branioca”.

²² Zakon o advokaturi, *Službeni glasnik RS*, br. 31/11. i 24/12.

²³ Kodeks profesionalne etike advokata, *Službeni glasnik RS*, br. 27/12.

²⁴ Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 22437/17. od 5. 12. 2017. godine.

²⁵ Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 10174/18. od 14. 6. 2018. godine.

²⁶ Rešenje Prekršajnog suda u Šapcu Pr. 975/16. od 1. 8. 2018. godine, koje je potvrđeno rešenjem Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 19757/18. od 18. 9. 2018. godine. Drugostepeni sud je prihvatio razloge koje je izneo prvostepeni sud.

U sudskoj praksi su česte situacije da se uz pisanu odbranu okrivljenog dostavljaju i podnesci od strane branioca, za koje se naknadno podnosi zahtev za naknadu troškova. Tada sud utvrđuje da li se podnesci mogu smatrati obrazloženim i neophodnim, posebno ispitujući sadržinu pisane odbrane i podneska branioca. Sud razmatra i da li su pisana odbrana i podnesak branioca dostavljeni samoinicijativno ili uz odobrenje suda koji je okrivljenog poučio o pravu da odbranu iznese pisanim putem. Brojni su primeri iz prakse u kojima je razmatrano ovo pitanje, pa je u odluci drugostepenog suda istaknuto da

„sud nije pozvao okrivljenog da priloži pisanu odbranu, već ga je pozvao na ročište radi davanja odbrane, na koje okrivljeni nije pristupio a uredno je pozvan, te je pisanu odbranu samoinicijativno dostavio sudu, kao i podnesak sastavljen od strane branioca, bez traženja suda. Podnesak, iako je obrazložen, u sebi sadrži identične navode kao i pisana odbrana okrivljenog, zbog čega je podnesak bio nepotreban. Osim toga, iz sadržine podneska branioca okrivljenog proizilazi da se istim osporavaju bitna obeležja prekršaja koji se okrivljenom stavlja na teret, a o kojim obeležjima sud vodi računa po službenoj dužnosti.”²⁷

Identično je shvatanje drugostepenog suda u odluci u kojoj je naglašeno da

„imajući u vidu da je branilac okrivljenog dostavio pisanu odbranu okrivljenog koja je skoro identične sadržine kao što je podnesak branioca okrivljenog, to navedeno pismeno koje je naslovljeno kao podnesak branioca okrivljenog nije bio nužan podnesak za prekršajni postupak, s obzirom da se sam okrivljeni izjasnio u pogledu navoda iz zahteva za pokretanje prekršajnog postupka.”²⁸

Međutim, kada su u podnesku koji je dostavio branilac

„predloženi dokazi koji su prihvaćeni od strane prvostepenog suda i koji su doveli do oslobađajuće presude, takav podnesak se ima smatrati obrazloženim”,²⁹

odnosno,

„imajući u vidu da je prvostepeni sud izveo dokaz saslušanjem u svojstvu svedoka S. D., na predlog branioca okrivljene, iznet u podnesku od 5. 12. 2016. godine, a čije izvođenje je dalje dovelo do donošenja presude kojom se okrivljena oslobađa od odgovornosti, sud smatra da se podnesak branioca okrivljene ima smatrati obrazloženim podneskom.”³⁰

²⁷ Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 3539/18. od 17. 4. 2018. godine.

²⁸ Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 23471/17. od 5. 12. 2017. godine.

²⁹ Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 926/18. od 23. 1. 2018. godine.

³⁰ Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 7247/18. od 24. 4. 2018. godine.

Može se prihvatiti kao ispravan stav drugostepnog suda koji je istakao da

„sud u svakom konkretnom slučaju posebno ceni sadržinu podnesaka kao obrazloženih ili neobrazloženih, odnosno potrebnih ili nepotrebnih sa aspekta odbrane okrivljenog i izvođenja dokaza da bi se predmet prekršajnog postupka u potpunosti razjasnio i donela pravilna i zakonita odluka.”³¹

IZJAŠNENJE OKRIVLJENOG O IZVEDENIM DOKAZIMA I PISANA ODBRANA

Okrivljenom se u toku postupka mora dati prilika da se izjasni o dokazima koji ga terete. Posebno se mora imati u vidu garancija koju Ustav³² propisuje čl. 33. st. 5, gde se okrivljenom jemči pravo da iznosi dokaze u svoju korist, ispituje svedoke optužbe i zahteva da se, pod istim uslovima kao svedoci optužbe i u njegovom prisustvu ispituju i svedoci odbrane. Naime, sud ne može oceniti dokaze objektivno i nepristrasno ako ih posmatra samo iz jedne „vizure”, tj. s aspekta stranke koja je dokaz predložila, onemogućavajući drugoj strani da se izjasni o verodostojnosti i kredibilitetu takvih dokaza.³³

Zakonodavac nije propisao formu izjašnjenja okrivljenog o izvedenim dokazima. S obzirom da je primena instituta pisane odbrane u prekršajnom postupku uslovljena procenom suda, dakle, predstavlja izuzetak od načela neposrednosti, izjašnjenje okrivljenog o izvedenim dokazima moralo bi biti usmeno. Samo ukoliko sud proceni da je izjašnjenje okrivljenog u pisanoj formi opravdano, poučice okrivljenog da se o izvedenim dokazima može izjasniti pismenim putem. U toj situaciji sud je dužan da okrivljenog upozna sa izvedenim dokazima.³⁴ Ako izjašnjenje okrivljenog ne omogućava sudiji da donese odluku, okrivljeni se mora pozvati radi usmenog saslušanja. Načelo ekonomičnosti je jedan od dominantnih postulata prekršajnog postupka, pa sud treba da teži efikasnom rukovođenju prekršajnim postupkom. Iako važno, efikasno raspravljanje prekršajne stvari nije lako ostvarivo, jer nije jednostavno pronaći meru između ubrzanja pojedinih procesnih radnji i neophodnosti da ono ne bude na štetu pravilnog i zakonitog presuđenja.³⁵ Sud mora proceniti

³¹ Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 5132/18. od 27. 3. 2018. godine.

³² Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/06.

³³ Delić, N., Bajović, V. (2018). *Praktikum za prekršajno pravo*. Beograd: Službeni glasnik, 140.

³⁴ Sud okrivljenom dostavlja fotokopije zapisnika ili drugih dokaza koji postoje u spisima predmeta.

³⁵ Vuković, I., (2015). *Prekršajno pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i Dosije studio, 141.

koji dokazi terete okrivljenog jer ukoliko se radi o dokazima koji idu u njegovu korist, a njihovom izvođenju nije prisustvovao, ne postoji obaveza suda da okrivljenog upozna s ovim dokazima. Njihova ocena će biti izložena u obrazloženju prekršajne presude. U praksi prekršajni sudovi često dozvoljavaju okrivljenom da se o izvedenim dokazima izjasni u pisanoj formi, što se ne može prihvatiti kao ispravno. Usmeno izjašnjenje okrivljenog je celishodnije jer sudija može postavljati pitanja okrivljenom i time doprineti da se predmet raspravljanja svestrano raspravi a okrivljeni jasno izjasni o svim dokazima koji ga terete. Ovo je značajno jer okrivljeni najčešće u postupku nema branioca (odbrana u prekršajnom postupku nije obavezna), pa sud, shodno načelu pomoći neukoj stranci, okrivljenom mora na jasan i razumljiv način objasniti zašto ga određeni dokazi terete i omogućiti mu da se o njima izjasni. Načelo pomoći neukoj stranci ima za cilj obezbeđenje ravnopravnosti stranaka u prekršajnom postupku. Dužnost suda je da se stara da okrivljeni ima ravnopravan položaj tako što će mu biti predočeno na koji način može da realizuje prava koja mu pripadaju.³⁶ Može se konstatovati da je usmeno saslušanje okrivljenog svrsishodnije s aspekta realizacije prava na odbranu, u odnosu na pisanu odbranu jer je obaveza suda da se stara da neznanje i neukost okrivljenog ne bude na štetu njegovih prava.

ZAKLJUČAK

Pisana odbrana, kao vid iznošenja odbrane okrivljenog ima svoje opravdanje u prekršajnom postupku. Ovaj institut omogućava okrivljenom da se bez dolaska u sud izjasni o navodima iz optužnog akta, što se pokazuje kao celishodno u situacijama kada okrivljeni ima prebivalište van sedišta suda. Okrivljenom se uz poziv dostavljaju zahtev za pokretanje prekršajnog postupka i dokazi koje je priložio podnosilac zahteva, pa je na ovaj način upoznat s optužbama protiv njega. Okrivljeni često priznaju izvršenje prekršaja u pisanoj odbrani i tada sud može doneti odluku, čime se pojednostavljuje i ubrzava prekršajni postupak.

Pisana odbrana ponekad nije najsvrsishodniji način iznošenja odbrane okrivljenog. Pre svega, okrivljeni se smatra neukom strankom i dostavljanjem pisane odbrane uskraćen je za pouke o pravima, koje mu sud po službenoj dužnosti mora saopštiti prilikom saslušanja. Cilj ove radnje je upoznavanje okrivljenog sa njegovim procesnim položajem. Činjenica je da sudija prilikom saslušanja okrivljenom postavlja pitanja u cilju svestranog raspravljanja

³⁶ Jeličić, M. (2018b). Načelo pomoći neukoj stranci u prekršajnom postupku. *Pravni zapisi*, br. 2. Beograd. Pravni fakultet Univerziteta Union, 235.

predmeta postupka, pa je usmeni iskaz okrivljenog najčešće jasniji, precizniji i fokusiraniji od dostavljene pisane odbrane. Poseban problem su nedostaci u pisanoj odbrani koji impliciraju ponovno pozivanje okrivljenog od suda, radi usmenog saslušanja, što može dovesti do odugovlačenja prekršajnog postupka.

Obaveza suda je da pažljivo proceni ispunjenost uslova za primenu instituta pisane odbrane i u pozivu pouči okrivljenog da svoju odbranu može izneti pismenim putem. S tim u vezi, poziv koji sud upućuje okrivljenom ne bi smeo da sadrži pouku o mogućnosti dostavljanja pisane odbrane, ako je intencija suda usmeno saslušanje okrivljenog.

Okrivljeni često samoinicijativno dostavlja pisanu odbranu iako ga sud o ovom pravu nije poučio u pozivu. U tom slučaju, okrivljeni je dužan da se odazove naknadnom pozivu ukoliko sud smatra da je njegovo saslušanje neophodno. Ako iz sadržine pisane odbrane proizilazi da su ispunjeni uslovi za donošenje sudske odluke, sud bi mogao da prihvati pisanu odbranu. Dostavljena pisana odbrana ne može zameniti nedolazak okrivljenog koji je pozvan na ročište ili pretres u postupku sudskog odlučivanja o izdatom prekršajnom nalogu, pa bi sud morao smatrati da je uredno pozvani okrivljeni, koji izostanak nije opravdao, odustao od zahteva za sudsko odlučivanje. Jedini izuzetak koji bi opravdavao prihvatanje pisane odbrane u ovom slučaju odnosi se na pogrešno postupanje suda koji je okrivljenog u pozivu poučio da ne mora pristupiti na suđenje, već da može dostaviti pisanu odbranu.

Pisana odbrana može biti sastavljena uz stručnu pomoć branioca što umnogome otklanja navedene moguće anomalije pisane odbrane. S druge strane, prekršajni postupak ne bi smeo da se pretvori u isključivo pismeni postupak pa se ne bi moglo prihvatiti kao opravdano da okrivljeni, u daljem toku postupka, svoju odbranu zasniva na isključivo pismenim podnescima. Izjašnjenje okrivljenog o izvedenim dokazima može biti u pismenoj formi samo ukoliko sud proceni da je to svrsishodno. Iz svega navedenog proizilazi zaključak da pisana odbrana jeste koristan institut u prekršajnom postupku. Međutim, njegova primena mora zavisiti od procene sudije da je takav vid iznošenja odbrane svrsishodan u konkretnom slučaju.

LITERATURA

- Delić, N., Bajović, V. (2018). *Praktikum za prekršajno pravo*. Beograd: Službeni glasnik.
- Dimitrijević, P. (2001). *Prekršajno pravo opšti deo, sa sudskom praksom, obrascima za primenu i registrom pojmova*. Beograd: Službeni glasnik i Savet za državnu upravu vlade Republike Srbije.

- Dorđević, Đ. (2015). *Prekršajno pravo sa osnovama privrednoprestupnog prava*, Beograd: Kriminalističko-policijska akademija.
- Jeličić, M. (2018a). Prekršajni nalog i problemi u praksi. *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, br. 1, 33–35. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.
- Jeličić, M. (2018b). Načelo pomoći nekoj stranci u prekršajnom postupku. *Pravni zapisi*, br. 2, 223–238. Beograd. Pravni fakultet Univerziteta Union.
- Mrvić Petrović, N. (2013). Novine u Zakonu o prekršajima. *Izbor sudske prakse*, br. 11, 12–15. Beograd: Glosarijum.
- Pihler, S. (2000). *Prekršajno pravo*. Novi Sad: Graphica Academica.
- Vuković, I., (2015). *Prekršajno pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i Dosije studio.
- Vukčević, B. (2014). *Komentar Zakona o prekršajima, sa sudskom praksom, podzakonskim aktima i registrom pojmova*. Beograd: Poslovni biro.
- Vrhovšek, M. (2010). *Komentar Zakona o prekršajima*. Beograd: Poslovni biro.

Propisi

- Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/06.
- Zakon o prekršajima, *Službeni glasnik RS*, br. 65/13. i 13/16.
- Zakon o advokaturi, *Službeni glasnik RS*, br. 31/11. i 24/12.
- Kodeks profesionalne etike advokata, *Službeni glasnik RS*, br. 27/12.

Sudska praksa

- Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 23804/17. od 12. 12. 2017. godine
- Rešenje Prekršajnog apelacionog suda odeljenje u Novom Sadu Prž. broj 13294/17. od 29. 8. 2017. godine
- Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 28714/18. od 29. 1. 2019. godine
- Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 22443/17. od 29. 11. 2017. godine
- Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 22437/17. od 5. 12. 2017. godine
- Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 10174/18. od 14. 6. 2018. godine
- Rešenje Prekršajnog suda u Šapcu Pr. 975/16. od 1. 8. 2018. godine
- Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 19757/18. od 18. 9. 2018. godine
- Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 3539/18. od 17. 4. 2018. godine
- Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 23471/17. od 5. 12. 2017. godine

Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 926/18. od 23. 1. 2018. godine

Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 7247/18. od 24. 4. 2018. godine

Rešenje Prekršajnog apelacionog suda, odeljenje u Novom Sadu Prž. br. 5132/18. od 27. 3. 2018. godine

DEFENSE STATEMENT IN THE MISDEMEANOR PROCEDURE

Original Research

Mladen Jeličić Ph.D.

Judge of the Misdemeanor Court in Šabac

S u m m a r y

The author analyzes a written defense statement as a special form of the right to defense of the defendant in the misdemeanor proceedings. After defining the conditions for the application of this type of defense, the author points out the specificity of the defense statement in the regular misdemeanor proceedings and in the procedure for adjudication on the issued misdemeanor order. Further, the author considers the content of the defense statement and the requirements that it must meet to be considered as prepared with the expert assistance of the defense counsel. In particular, the author analyses the relationship between the submission of the defense council and the defendant's defense statement. The subject of the author's interest is also the written statement of the defendant regarding the evidence presented in the case. In providing the analysis, the author cites numerous court decisions. The author is of the opinion that a mechanism for correcting shortcomings of the defense statement is the oral testimony of the defendant, which proves to be necessary in situations where there is a need for a comprehensive clarification of the case. Finally, analyzing the positive and negative aspects of the defense statement, the author concludes that its application is justified, but that its application and effects depend on the assessment of the judge.

Key words: misdemeanor proceedings, right to defense, written defense statement, defense counsel, statement of the defendant on the evidence presented